

Filmoteka Szkolna

Temat: Człowiek wobec Boga – wokół filmu Krzysztofa Kieślowskiego „Dekalog I”

Opracowanie: Danuta Górecka, Ewa Sztombka

Przedmiot: etyka, filozofia

Czas: 2 godziny lekcyjne (z projekcją fragmentów filmu)

Treści nauczania zgodne z podstawą programową: Filozofia nowożytna; problematyka ontologiczna w filozofii XVII i XVIII wieku (umiejętność rekonstrukcji i porównania tezy teizmu, deizmu, ateizmu oraz agnostycyzmu, umiejętność identyfikacji problematyki i reprezentowanego kierunku filozoficznego).

Pytania kluczowe:

- Jaką postawę wobec Boga przyjmuje człowiek?

Po zajęciach uczeń będzie umiał:

- zdefiniować pojęcia: „teizm”, „ateizm”, „deizm”, „agnostycyzm”;
- poszukiwać informacji w tekstach kultury i internecie;
- analizować poszczególne sceny filmowe;
- interpretować postawy bohaterów filmowych w kontekście zdobytej wiedzy filozoficznej.

Metody pracy:

- dyskusja, praca z tekstem, analiza fragmentów filmu, praca w grupach

Materiały dydaktyczne:

- film „Dekalog I” Krzysztofa Kieślowskiego;
- arkusze papieru, mazaki;
- materiały pomocnicze nr 1–3.

Pojęcia kluczowe: deizm, ateizm, teizm, agnostycyzm, sytuacja graniczna, zakład Pascala, porządek serca i rozumu, Bóg, wiara, dekalog, postawa wobec Boga, trudne wybory

Uwagi:

Są to zajęcia skorelowane z podręcznikiem T. Mazura „Kamyk filozoficzny. Edukacja filozoficzna dla szkół ponadgimnazjalnych”, Warszawa 2010.

Przed zajęciami uczniowie oglądają film „Dekalog I” Krzysztofa Kieślowskiego oraz w grupach zbierają informacje dotyczące różnych poglądów filozoficznych: teizmu, ateizmu, deizmu i agnostycyzmu, opisanych w materiale pomocniczym nr 1.

Przebieg zajęć:

1. Poproś, aby uczniowie usiedli w czterech grupach (zgodnie z zadaniami przydzielonymi w pracy domowej poprzedzającej lekcję).
2. Zapoznaj klasę z celami zajęć, zapisz temat na tablicy. Przypomnij uczniom, że o tych zagadnieniach dyskutowali już wcześniej, omawiając filozofię starożytną i średniowieczną w klasie I. Poproś, aby pracując w grupach, wypełnili tabelę – połączyli nazwiska filozofów z ich poglądami (materiał pomocniczy nr 2), dzięki temu przypomną sobie i utrwalą wiadomości. Podsumowując ćwiczenie, nawiąż do pracy domowej. Wyłutnucz uczniom, że filozofia nowożytna również pyta o istnienie Boga i różnie na to pytanie odpowiada.
3. Poproś uczniów o prezentację plakatów, które przygotowali w domu. Każdy zespół ma do dyspozycji pięć minut. Skomentuj wszystkie wystąpienia.
4. Zapytaj, czy tego typu postawy odnajdujemy we współczesnym świecie. Która z nich pojawia się najczęściej? Krótko przedyskutuj to z uczniami.
5. Przywołaj film Krzysztofa Kieślowskiego „Dekalog I”. Przypomnij dwie sceny: rozmowę Pawła z ojcem na temat śmierci, a potem rozmowę chłopca z ciotką na temat wiary. Warto te sceny ponownie obejrzeć z całą klasą. Jeśli to niemożliwe, wystarczy je streścić wspólnie z uczniami. Zapytaj, co te sceny mówią o bohaterach, ich postawach i poglądach.
6. Po analizie wskazanych fragmentów filmu zaproponuj młodzieży wypełnienie tabel, które pomogą określić postawy bohaterów wobec Boga. Uczniowie pracują w czterech zespołach. Grupa I zajmie się postawą Ireny, grupy II i III przeanalizują poglądy Krzysztofa, grupa IV przyjrzy się małemu Pawłowi (materiał pomocniczy nr 3). Zespoły pracują przez dziesięć minut. Po upływie wyznaczonego czasu poproś przedstawicieli grup o zawieszenie kart z tabelami w widocznym miejscu i skomentowanie zapisanych spostrzeżeń. Pozostali uczniowie mogą uzupełniać wypowiedzi kolegów.
7. Podsumuj tę część zajęć, a następnie poproś młodzież, aby odwołała się do swojej wiedzy filozoficznej i nazwała postawy bohaterów.
8. Wskaż na postawę Krzysztofa jako najbardziej kontrowersyjną i niejednoznaczną: zastanówcie się wspólnie, czy to ateista, czy agnostyk.
9. Zaproponuj klasie wspólne obejrzenie końcowej sceny filmu. Zachęć klasę do jej zinterpretowania. Co można powiedzieć o postawie Pawła wobec Boga w kontekście tej sceny?
10. Podsumuj rozważania uczniów.
Możesz przywołać słowa Karla Jaspersa na temat „sytuacji granicznych” jako nieuchronnych sytuacji życiowych, na które nie mamy wpływu, w nich bowiem ujawniają się nasze ograniczenia. Poleć uczniom, by określili sytuację graniczną, w jakiej znalazł się Krzysztof, a następnie zastanowili się, do jakich zachowań i refleksji go ona skłoniła. Możesz również wskazać na „Myśli” Pascala i odmiennosc dwóch porządków – serca i rozumu – a następnie przedstawić młodzieży zakład Pascala i zachęcić ją do skomentowania tej zasady.
11. Odwołaj się do tematu zajęć. Poproś uczniów o wyjaśnienie tytułu filmu i przypomnienie pierwszego przykazania. Zapytaj, czy film Kieślowskiego jest ilustracją tego przykazania, czy to utwór z tezą. Poproś chętnych o uzasadnienie ich stanowiska.
12. Podziękuj klasie za pracę na lekcji i omów pracę domową.

Filmoteka Szkolna

Materiał pomocniczy nr 1

Podziel uczniów na cztery grupy. Każdej grupie przyporządkuj jeden termin (teizm, deizm, ateizm, agnostycyzm) i przydziel instrukcję, np.:

ZADANIA DLA GRUPY I

Waszym zadaniem jest zebranie wiadomości na temat (teizmu, deizmu, ateizmu, agnostycyzmu) oraz zaprojektowanie plakatu, który omówicie w czasie pięciominutowej prezentacji.

Zacznijcie od podziału ról w grupie. Wybierzcie lidera, który będzie koordynował pracę zespołu, oraz dwóch sprawozdawców, którzy zaprezentują wasz plakat.

Zbierzcie wiadomości na temat wybranego terminu, wykorzystując np. źródła internetowe.

Dokonajcie wyboru najistotniejszych informacji, które pomogą wam zdefiniować pojęcie. Zaprojektujcie i wykonajcie plakat, który przedstawi (teizm, deizm, ateizm, agnostycyzm) i filozofów danego nurtu filozoficznego.

Na wykonanie zadań macie siedem dni. Zaprezentujecie swój plakat na lekcji filozofii.

* Przygotuj dla uczniów odpowiednie fragmenty dotyczące filozofów i poglądów filozoficznych charakterystycznych dla danego nurtu, korzystaj z podręcznika np. „Kamień filozoficzny” bądź innych źródeł, np. Holbacha – „System przyrody”, I.1.2.3, Woltera – „Kandyd”, Kanta – „Krytyka czystego rozumu”.

Materiał pomocniczy nr 2

Przykładowy kształt tabeli (omówienia poglądów można zastąpić cytatami):

Dopasuj nazwiska filozofów do ich poglądów: Platon, Arystoteles, Epikur, św. Tomasz, św. Augustyn	
O kim mowa?	Poglądy
	Demiurg to budowniczy, który stworzył rzeczywistość zmysłową (istoty żyjące i rzeczy) oraz bogów, gwiazdy, wieczne i nieśmiertelne dusze ludzkie.
	Twierdził, że wiedza o tyle ma wartość, o ile służy poznaniu Boga, którego istnienia można rozumowo dowieść na pięć sposobów.

Filmoteka Szkolna

	Uważał, że ludzie nie muszą bać się bogów, bo co prawda bogowie istnieją, ale w przestrzeni między wszechświatami i nie mają na nie wpływu.
	Mówił o Pierwszym Nieporuszonym Poruszycielu, który stanowi zasadę wszelkiego ruchu, będąc wiecznym, niematerialnym i nieruchomym. Jest bytem najdoskonalszym.
	Głosił, że Bóg to najwyższy, niczym nieograniczony byt, który stanowi przyczynę wszystkiego i za pośrednictwem Opatrzności podtrzymuje istnienie świata. Można Go poznać dzięki wierze, kontemplacji, iluminacji.

Uczniowie prezentują wyniki swej pracy: lider każdej grupy przedstawia rozwiązanie jednej części tabeli.

*Rozwiązanie: 1. Platon, 2. Św. Tomasz, 3. Epikur, 4. Arystoteles, 5. Św. Augustyn

Materiał pomocniczy nr 2

Grupa I	Co wiemy o postaci?	Postawa bohaterki filmu wobec Boga
IRENA		

Grupa II i III	Co wiemy o postaci?	Postawa bohaterki filmu wobec Boga
KRZYSZTOF		

Grupa IV	Co wiemy o postaci?	Postawa bohaterki filmu wobec Boga
PAWEŁ		